

Riho Päts. Valik artikleid muusikapedagoogikast ja muusikapsühholoogiast. Koost. Inge Raudsepp ja Maie Vikat, Gigantum Humeris, Tallinn: TLÜ Kirjastus, 2019, 338 lk.

Anu Sepp

Eelmisel aastal (2019) tähistasime Eesti muusikahariduse suurkuju Riho Pätsi 120. sünniaastapäeva. Tema tegevusspekter oli erakordselt lai, hõlmates tööd nii heliloojana, interpreedina, õpetajana, koorijuhina, õpikute autorina kui ka publitsistina. Eelkõige aga tunneme teda kui Eesti muusikahariduse edendajat, kelle fundamentaalne panus on tajutav ja aktuaalne veel tänapäevalgi. Riho Pätsi sulest on ilmunud ligi 500 artiklit; nende põhitemaatika puudutab muusikapedagoogikat, kuid rohkesti leidub ka ülevaateid ning arvustusi Eesti ja välisriikide heliloojate loomingust. Tähistamaks ja meenutamaks Riho Pätsi elutööd, ilmus Tallinna Ülikooli kirjastuse sarjas „Gigantum Humeris“ tema 40 artiklit sisaldav kogumik, milles kajastatakse eelkõige muusikakasvatuse probleematikat. Omas ajas olid need põhimõtted aktuaalsed ja on seda endiselt ning kajastuvad meie praeguses muusikapedagoogikas kui tuumtekstid.

Raamatu saatesõnas annavad koostajad Inge Raudsepp ja Maie Vikat lühiülevaate Riho Pätsi muusikuks kujunemise teest ning tegevusest. Tema muusikapedagoogilisel tööol peatutakse pikemalt – on ka põhjust, sest diapasoone on aukartust äratav:

Riho Päts oli kursis Euroopa ja USA muusikapedagoogika ja psühholoogia teadusuuringutega (G. Schönemann, C. Stumpf, G. Révész, C. Seashore, M. v. Briessen, C. Eitz, V. Siukonen, T. Glebov, S. Beljajeva-Ekzempljarskaja) ning jälgis Saksa, Inglise, USA ja Nõukogude Venemaa muusikapedagoogika perioodikat. Muusikapedagoogiline teadmus rikastus välisreisidel Saksamaale, Soome, Itaaliasse, Inglismaale, Tšehhi Vabariiki, Leetu ja Nõukogude Venemaale.

Just tänu mitmekülgsel informatsioonile ja uutele kogemustele kristalliseerus see uuteks muusikapedagoogilisteks põhimõteteks ja suundadeks Eesti kontekstis:

muusikalise mõtlemise arendamine, aktiivne osalemine muusikalis-analüütilises õppes relatiivse meetodi, kommenteeriva analüüsi ja sünteesi, improvisatsiooni, muusika kuulamise ja diferentseeritud töö kaudu, osalemine muusikakasvatuse ja muusikakultuuri vahelises interaktsioonis, ning lõpetuseks tema postulaat [mis on nüüdseks leidnud ka teadusliku kinnituse neuropsühholoogiliste uuringute kaudu – A. S.] – eranditult kõik inimesed on muusikaliselt mõjutatavad ning arenguvõimelised.

Artiklikogumik koosneb neljast osast ning aadressaadina näevad koostajad eelkõige üldhariduskoolide ja muusikakoolide õpetajaid ning kõrgkoolide üliõpilasi, kuid tõenäoliselt võiks siit huvitavat lugemist leida ka koorimuusikud ning miks mitte Eesti muusikaharidusest ja kujunemisloost huvitatud (tava)lugeja.

I osa koosneb neljast artiklist, kus autor arutleb lapse muusikalise arenemise ning muusikaalaste psüühiliste protsesside teemal. Riho Pätsi mõtteavaldused on endiselt aktuaalsed ning leidnud tänapäeval kinnitust ka mitmetes neuropsühholoogilistes uuringutes:

Arvestades teaduslikult tõestatud seisukohta, et muusikaliste eeldusteta inimesi peaaegu polegi, sunnib see järeldama, et ei kodune muusikakasvatus ega mõnikord ka lasteaed pole täielikult suutnud kõigis lastes peituvaid muusikalisi eeldusi äratada. (Mudilaste musikaalsuse arendamise põhialused, Nõukogude Kool 1975, nr. 4).

Kõige kaalukam nii sisulises kui ka mahulises mõttes on II osa – „Innovaatilised suunad Eesti muusikakasvatuses“. Siin avaldatud 14 artiklist leiab lugeja kõik meie muusikahariduse olulised uuendussuunad: lapse loomulike võimete arendamine, kõigi õpilaste kaasamine aktiivsesse musitseerimisse laulmise ja pillimängu kaudu, aktiivne ja teadvustatud muusikakuulamine.

Kogumiku III osa on pühendatud meie kultuuri olulisele fenomenile – ühislaulu, koorilaulu ning laulupidude teemale. Ühislaulu all on siin mõeldud ühehäälsel kooslaulmist ja edendamise aluseks peab autor ühisrepertuaari olemasolu, millel on oluline osa rahvusliku ühtekuuluvustunde tekkes. Riho Päts kui üks noorte laulupidude traditsiooni alusepanijaid rõhutab eriti mudilaste ja koolikooride olulisust meie laulupidude jätkusuutlikkust silmas pidades.

Kogumiku viimane osa „Muusikapedagoogika ja muusikahariduse põhimõtete kajastumine Riho Pätsi tegevuses“ annab huvitava ülevaate muusikahariduse eri tasanditel toimuvast. Eriti siin avaldub Riho Pätsi oskus analüütilistes aruteludes välja tuua nii tunnustusväärset kui ka puudusi.

Kui Tallinna konservatoorium tahab olla kõrgem muusikaõppeasutus, siis peaks ta õppekava ka sellele vastama. Konservatooriumi lõpetanud diplomeeritud helikunstnikud peaksid peale oma eriala vähemalt igasugustes muusika üldküsimumustes kompetentsed olema. Kuid Tallinna konservatooriumi lõpetaja kohta ei saa seda mitte alati öelda. Siin võib lõpetajalt mõnikord

isegi *elementaarmuusika küsimustes* üllatavalt segaseid vastuseid saada! (Päevaleht 1927, nr. 316).

Pätsi oskus luua ja säilitada Eesti muusikahariduse oma nägu ning samas lisada uuenduslikke ideid Euroopa pedagoogikast on olnud meie muusika (üld)hariduse pant. Tähtsaima rolli muusikakasvatuses omistas Riho Päts õpetajale, kelles ta nägi loojat ühendatuna pedagoogi ja kunstniku omadustega. Tema muusikapedagoogilised ideed on nagu majakas, mis näitab tänapäevalgi õiget suunda kiiresti globaliseeruva maailma virvarris ja ebastabiilsuses. Just tänu terviklikule muusikaharidussüsteemile, professionaalsele õpetaja(koolituse)le ning targalt kujundatud sisule saame praegu uhkust tunda oma kõrgetasemelise muusikalise üldhariduse üle. Praegugi on oluline säilitada oma nägu ja suund, jääda kindlaks ajas kujunenud töökspidamistele, väärtustada traditsioone ning kasutada arukalt innovatsiooni. Muusikaline üldharidus on väga oluline, ehkki kohati kahjuks tähelepanuta jäetud osa meie kultuurist.